

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Kanarszczuk
pod tytułem „Służba kobiet w formacjach bezpieczeństwa”
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Czesława Jareckiego
przy udziale promotora pomocniczego dr Stefana Kowalskiego**

Celem niniejszej recenzji jest ocena przedłożonej rozprawy doktorskiej pod kątem spełnienia wymagań określonych w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1789) w związku z art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 574).

Recenzja ukierunkowana jest na ocenę rozprawy według kryteriów sformułowanych w następujących pytaniach:

- 1) czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie?
- 2) czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora ?
- 3) czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej?

Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie

Fakt przywołania w treści rozprawy doktorskiej literatury przedmiotu w postaci publikacji zwartych artykułów, aktów prawnych oraz źródeł internetowych odnoszących się do problematyki bezpieczeństwa, świadczy w sposób pośredni o wiedzy w tej materii.

W większym wymiarze potwierdzają to fragmenty opracowania zawarte w rozdziale II, w którym na wstępie Autorka odnosi się do roli państwa, jako instytucji odpowiedzialnej za organizację społeczeństwa, którego podstawowym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa człowieka zarówno w kontekście indywidualnym jak i zbiorowym. W pkt. 2.1 rozprawy Autorka również nawiązuje do pojęć charakterystycznych dla bezpieczeństwa wskazując, m.in że: współcześnie podstawowym elementem polityki państwa jest zagwarantowanie i zapewnienie szeroko pojętego bezpieczeństwa. Opisuje się je jako stan (osiągnięty przez podmiot poziom bezpieczeństwa) i proces (naturalne oraz dynamiczne zapewnienie podmiotowi bezpieczeństwa). Jest to również naczelną potrzebą oraz wartością dla każdego człowieka czy grupy społecznej, a oprócz tego najważniejszy cel ich działania. Do elementów bezpieczeństwa zaliczane jest zapewnienie swobody rozwoju oraz nienaruszalnego przetrwania podmiotu. Jest to podstawa bezpieczeństwa, która daje możliwość fizycznego trwania podmiotu. Różnorodny charakter współczesnych zagrożeń wskazuje na potrzebę posiadania przez państwo oprócz sił militarnych również innych sił i środków, dzięki którym będzie możliwe skuteczne zapewnienie bezpieczeństwa. Przyjmuje się, że w Polsce funkcjonuje system bezpieczeństwa narodowego (państwa), obejmujący całość sił, środków i zasobów państwa, których przeznaczeniem jest realizacja zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa.

Dalsze rozważania doktorantki ukierunkowane są na opis formacji bezpieczeństwa będących zasadniczym przedmiotem Jej zainteresowania badawczego.

Ogólna wiedza teoretyczna z dyscypliny nauki o bezpieczeństwie wymaga jednak znajomości najważniejszych pojęć z tej dziedziny.

W związku z tym proszę, aby podczas obrony pracy Doktorantka podała najbardziej znamienne definicje bezpieczeństwa opisane w kluczowej literaturze przedmiotu, jego rodzaje oraz jakie współcześnie obserwujemy potrzeby społeczeństwa ukierunkowane na bezpieczeństwo.

Powyższe uwagi oraz założenie, iż w czasie obrony potwierdzona zostanie zaprezentowana w pracy ogólna wiedza teoretyczna z zakresu bezpieczeństwa, pozwalają na uznanie kryterium ogólnej wiedzy teoretycznej w dyscyplinie za spełnione.

Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej

Ocena tego kryterium sprowadza się w zasadniczym zakresie do oceny metodologii zastosowanej przez Autorkę prowadzącej do rozwiązania problemu badawczego. Założenia metodologiczne badań zostały przedstawione w rozdziale I, w którym określono sytuację problemową, przedmiot oraz cel badań, główny problem badawczy, problemy szczegółowe, hipotezę badawczą. Rozdział prezentuje także metody, techniki, narzędzia badawcze zastosowane wobec określonej próby badawczej na wyznaczonym terenie badań. W rozdziale metodologicznym zawarto również zapis przebiegu procesu badawczego. Za przedmiot badań Autorka uznała uwarunkowania służby kobiet w Policji, Straży Granicznej i Służbie Ochrony Państwa, jako wytypowanych formacjach bezpieczeństwa. Celem badań równoznacznym z efektem końcowym procesu badawczego była identyfikacja warunków rekrutacji i służby kobiet w formacjach bezpieczeństwa, wyjaśnienie możliwości realizacji spektrum zadań oraz wskazanie modelu kariery zawodowej kobiet.

Kolejne rozdziały rozprawy (II, III, IV, V) zawierają odpowiedzi na opracowane w postaci pytań, szczegółowe problemy badawcze:

1. Jakie jest uzasadnienie i znaczenie terminu „formacje bezpieczeństwa”?
2. Jakie zmiany nastąpiły w służbie kobiet w formacjach bezpieczeństwa na przestrzeni lat?
3. Jakie wymagania stawiane są kandydatom i funkcjonariuszom płci żeńskiej w wybranych formacjach bezpieczeństwa?
4. Jaka jest specyfika zadań realizowanych przez formacje bezpieczeństwa i jaki wpływ ma płeć na ich realizację?
5. Jak uwarunkowania fizyczno-biologiczne wpływają na wykonywanie zadań i uprawnień w formacjach bezpieczeństwa?
6. Jak w rekrutacji i służbie uwzględnia się sprawność fizyczną kobiet i mężczyzn?
7. Jak polityka kadrowa wobec kobiet wpływa na sprawowane przez funkcjonariuszki funkcje w formacjach bezpieczeństwa?
8. Jakie działania, których celem jest zwiększenie szansy rekrutowanych kobiet oraz kształtowanie ich rozwoju zawodowego podejmowane są w formacjach bezpieczeństwa w innych krajach?
9. Jakie istnieją możliwości przygotowania do służby w formacjach bezpieczeństwa dla kobiet?
10. Jakie działania można podjąć w formacjach bezpieczeństwa w zakresie podwyższania kwalifikacji i rozwoju zawodowego funkcjonariuszek?

11. Jakie są perspektywy rozwoju i satysfakcji zawodowej funkcjonariuszek w formacjach bezpieczeństwa?

Autorka formułując hipotezę roboczą założyła, że uwarunkowania historyczne, organizacyjno-prawne, biologiczno-fizyczne i kulturowe oraz współczesny poziom rozwoju technologicznego mają pozytywny wpływ na zatrudnianie kobiet w formacjach bezpieczeństwa, na ich udział w realizacji spektrum zadań oraz pełny rozwój zawodowy. Uznała także, że do głównych utrudnień, które ograniczają rozwój oraz udział kobiet w formacjach bezpieczeństwa należą przede wszystkim niedostateczne przygotowanie psychofizyczne kandydatek, trudności w pogodzeniu roli rodzinnej i zawodowej, a także występowanie sytuacji niepożądanych, takich jak brak empatii, lekceważące traktowanie, a także w niektórych przypadkach molestowanie seksualne.

Doktorantka przewiduje, że odpowiednie przygotowanie przyszłych funkcjonariuszek w organizacjach proobronnych oraz stałe rozwijanie umiejętności i nabywanie doświadczeń przez kobiety w formacjach bezpieczeństwa może dać szansę skutecznego wykonywania zadań w tych formacjach na wymaganym poziomie. Jednocześnie stwierdza, że możliwości bardziej dynamicznego rozwoju zawodowego oraz pełnej satysfakcji mogą być uzyskane w wyniku podjęcia odpowiednich działań organizacyjnych w formacjach, do których można zaliczyć zwiększenie liczby specjalistycznych szkoleń, czy organizowanie opieki dziennej dla dzieci funkcjonariuszek.

Prowadząc badania Autorka zastosowała szereg metod i technik badawczych o charakterze zarówno empirycznym jak i teoretycznym. Metodami empirycznymi były: badanie sondażowe zrealizowane dzięki technice ankietowania, obserwacja uczestnicząca oraz analiza materiałów dokumentacyjnych. Metody teoretyczne to przede wszystkim krytyczna analiza literatury oraz analiza danych statystycznych.

Mimo iż Autorka w rozdziale metodologicznym tego nie nadmieniła, to na uwagę zasługuje podejście komparatystyczne służące ocenie pozycji kobiet w formacjach bezpieczeństwa w innych państwach (Francji, Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii).

W tym kontekście proszę, aby podczas publicznej obrony Doktorantka przedstawiła powody, dla których uznała systemy bezpieczeństwa wymienionych państw za istotne dla dokonanych porównań, a nie wybrała np. państw sąsiadujących z Polską (głównie Niemiec) lub systemów bezpieczeństwa funkcjonujących w organizacjach o profilu międzynarodowym (np. Europol, Interpol).

Uznając poprawność metodologiczną prowadzonych badań adekwatną do rozwiązania problemu badawczego oraz ich zaprezentowanie w recenzowanej rozprawie oceniam kryterium samodzielności prowadzenia pracy naukowej za spełnione.

Ocena oryginalności rozwiązania problemu naukowego

Kryterium to w swojej istocie odnosi się do treści merytorycznych prowadzonych badań przedstawionych w rozdziałach II, III, IV, V.

W rozdziale drugim dokonano na wstępie eksplikacji pojęcia „formacje bezpieczeństwa”. Główna treść tego rozdziału to zarys ewolucji partycypacji kobiet w działalności na rzecz bezpieczeństwa. Na tym tle wskazano na współczesne, formalne możliwości i bariery w zatrudnieniu kobiet we wskazanych formacjach bezpieczeństwa.

W trzecim rozdziale przedstawiona została specyfika zadań służbowych wykonywanych przez funkcjonariuszy oraz wskazano te zadania, które mogą być wykonywane przez kobiety. Wskazano na wpływ poziomu sprawności fizycznej kandydatek do służby oraz funkcjonariuszek, dokonano przeglądu uwarunkowań determinujących przydatność kobiet do służby, a także zwrócono uwagę na wpływ polityki kadrowej na sprawowane przez funkcjonariuszki funkcje w formacjach.

W rozdziale czwartym przedstawiono wyniki analizy warunków służby kobiet w wybranych państwach. Skupiono się na francuskich, brytyjskich oraz amerykańskich odpowiednikach Służby Ochrony Państwa, Straży Granicznej oraz Policji.

W rozdziale piątym przedstawiono oceny obecnych warunków przygotowania do służby, jej pełnienia i wynikające stąd możliwości rozwoju kariery zawodowej. W tym zakresie wskazano na możliwości zastosowania korzystnych rozwiązań w ułatwieniu kobietom pełnego rozwoju zawodowego i uzyskania satysfakcji ze służby skoordynowanej z nadrzędnym interesem bezpieczeństwa państwa.

Treści poszczególnych rozdziałów prezentujące wymienione wyżej zagadnienia stanowią wysoce akceptowalną wartość merytoryczną dając jednocześnie podstawę do uznania dysertacji za oryginalne rozwiązanie problemu naukowego dotychczas nieprezentowanego w kształcie i formie przyjętych przez Doktorantkę.

Uwagi podsumowujące

Oceniana rozprawa podejmuje temat aktualny, budzący zainteresowanie ze względu na jego wielowymiarowość i możliwości praktycznego wykorzystania. Może stanowić podręcznik dla kobiet zainteresowanych pracą w trzech formacjach: Policji, Straży Granicznej

oraz Służby Ochrony Państwa. Jest źródłem wiedzy w zakresie tak szczegółowych zagadnień jak warunki rekrutacji, zakres zadań czy model kariery zawodowej. Autorka poddaje analizie porównawczej doświadczenia francuskich, brytyjskich oraz amerykańskich odpowiedników służb bezpieczeństwa. Pozwala to na wyciągnięcie wniosków i wskazanie działań możliwych do zaimplementowania w polskich strukturach. Badanie zagadnień polskiej rzeczywistości oraz jednoczesne odniesienie się do uregulowań międzynarodowych i doświadczeń innych krajów, świadczy o wnikliwości i interdyscyplinarności prowadzenia procesu badawczego.

Przedstawiona rozprawa doktorska świadczy o dużym zasobie wiedzy merytorycznej, właściwym przygotowaniu metodologicznym. Jest potwierdzeniem dojrzałości Autorki do prowadzenia badań naukowych w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Z formalnego punktu widzenia praca napisana jest prostym, zrozumiałym językiem. Nie zawiera dyskredytujących błędów językowych. Drobne błędy stylistyczne, redakcyjne i porządkowe nie obniżają pozytywnej oceny w tym zakresie.

Oparcie rozprawy na bogatej bibliografii z właściwym wyborem literatury oraz publikacji internetowych stanowi swoisty walor dysertacji.

Konkluzja

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska mgr Magdaleny Kanarszczuk potwierdza ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie i umiejętność samodzielnego prowadzenia przez nią pracy naukowej, a jej przedmiotem jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, który dotychczas nie był opracowany w ujęciu zaproponowanym przez Autorkę. Recenzowana rozprawa odpowiada wymaganiom określonym ustawowo, zatem może stanowić podstawę dalszych etapów przewodu doktorskiego. Rekomenduję dopuszczenie mgr Magdaleny Kanarszczuk do publicznej obrony rozprawy doktorskiej stanowiącej przedmiot niniejszej recenzji.

